

Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Tezsiz Yüksek Lisans Programının Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarına Etkisi

Sedat Yüksel

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, sedaty@uludag.edu.tr

Özet. Bu araştırmanın amacı tezsiz yüksek lisans programının öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına etkisini tespit etmektir. Araştırma Uludağ Üniversitesi tezsiz yüksek lisans programı öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Öğrencilere tezsiz yüksek lisans programına başlarken ve mezun olurken “Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Sonuçta, tezsiz yüksek lisans programına girişte, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının yüksek olduğu ve bu programın öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik mesleği, öğretmenlik tutumu, tezsiz yüksek lisans öğrencileri.

The Effects of the Non-Thesis Master’s Program on Students' Attitudes Towards the Teaching Profession

Abstract. The aim of this study is to determine the effects of the non-thesis master’s program on students' attitudes towards the teaching profession. This study was conducted on students in the non-thesis masters program at Uludag University. Students were given the test "Attitude Scale for the Teaching Profession" before entering and after finishing the non-thesis masters program. It was found that there is no significant difference between

these two test results which means that this non-thesis masters program did not affect the students' attitudes towards teaching profession.

Key Words: Non-thesis master's program, teacher attitude, teaching profession.

Eğitim sisteminin amaçlar doğrultusunda başarılı bir şekilde yürütülmesinde en önemli unsur öğretmenlerdir. Burada amaçların gerçekleştirilebilmesi için öğretmenlerin sayı ve nitelik bakımından yeterli olmaları gerekmektedir. Ülkemizde öğretmenler büyük ölçüde Eğitim Fakültelerinden yetişmektedir. Buna karşılık, ülkemizde öğretmen ihtiyacının fazla olması nedeniyle, bu ihtiyacın karşılanmasında Eğitim Fakülteleri yeterli olamamış, öğretmenlik sertifika programları (pedagojik formasyon) ve daha sonra da tezsiz yüksek lisans programı uygulamalarına geçilmiştir. Bu uygulamalarla öğretmen ihtiyacı sayısal olarak giderilmeye çalışılmıştır. Ancak bu programlarda kaliteli (nitelikli) öğretmen yetiştirilip yetiştirilemediği tartışılmaktadır.

Nitelikli bir öğretmenin genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi yönünden yeterli olması gerekmektedir (Küçükahmet, 1993). Öğretmenin yetiştirildiği program ne derece etkili ve yeterli ise öğretmen de o ölçüde yeterli ve etkili olacaktır. Buna karşılık ülkemizde öğretmen yetiştirilmede nicelik sorununun daha fazla gündemde olduğu söylenebilir. Ülkemizde öğretmen açığının nicel olarak kapatılabilmesi için yapılan öğretmenlik sertifika programları oldukça eleştirilmiştir. Örneğin, Kavcar (1998) şu şekilde ağır bir eleştiri getirmiştir:

Öğretmenlik “öğretmen olmayı önceden hiç düşünmeyenlerin, öğretmenlikle ilgili hiçbir ders almayanların yada salt ticaret amacı güden paralı formasyon sertifikası alanların yapacakları meslek değil”dir (Kavcar, 1998, s.14).

Bu dönemde öğretmenlik sertifika programları ile ilgili çok sayıda araştırma yapılmıştır. Öğretmenlik tutumları ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda öğretmenlik sertifikasına katılan öğrencilerin öğretmenliğe yönelik yeterli düzeyde olumlu tutumlarının olmadığı (Sözer, 1991; Şenel, 1999; Temel, 1990) tespit edilmiştir. Buna karşılık sertifika programlarına katılan öğrencilerin öğretmenliğe yönelik tutumlarının olumlu olduğu (Sözer, 1992; 1996) ve öğretmenlik yapmaya daha istekli oldukları (Özgür, 1994) ortaya çıkmıştır. Ayrıca, öğretmenlik sertifika programlarının etkililiğine ilişkin olarak da bu programların öğretmenlik tutumlarının artmasında bir etkisinin olmadığını (Saracaloğlu, 1991; Şenel, 1999) ortaya koyarken, bazı araştırmalar tam tersi sonuçlar, yani sertifika programlarının öğretmenlik tutumlarını

artırdığını (Can, 1991; Sürücü, 1997) ortaya koymuştur. Bunun yanında 1985-1991 yılları arasında yapılmış olan “Öğretmen Yeterlik Sınavı”nda genel kültür ve alan bilgisi alanında sertifika programlarından mezun olanlar ile Eğitim Fakültesinden mezun olanların başarıları arasında bir fark tespit edilmemekle birlikte, sınavın öğretmenlik meslek bilgisi kısmında Eğitim Fakültesi mezunlarının daha başarılı olduğu tespit edilmiştir (Senemoğlu, 1989). Engeç (1991) tarafından yapılan bir araştırmada da fizik, kimya, matematik ve biyoloji alanlarında sınava giren öğrencilerin puanları karşılaştırılmış ve Eğitim Fakültesi mezunlarının daha başarılı olduğu belirlenmiştir. Benzer bir bulgu olarak da Eğitim Fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik meslek bilgisi düzeyinin sertifika programı öğrencilerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur (İzci, 1999; Sözer, 1989)

Öğretmenlik sertifika programları konusunda tartışmalar sürerken YÖK, 04.11.1997 Tarih ve 97, 39, 2761 Sayılı Kararıyla öğretmen yetiştirmede yeniden yapılandırmaya gitmiştir. Yeniden yapılandırma içerisinde YÖK, ortaöğretim alan öğretmenliği için öğretmenlik sertifika programlarının uygulamadan uzak, içerik ve süre açısından yetersiz olduğunu ileri sürerek tezsiz yüksek lisans programlarını uygulamaya koymuştur. Bu programlar Eğitim Fakültesi öğrencileri için 3,5+1,5 yıl, Fen- Edebiyat Fakültesi mezunları için 4+1,5 yıl olmak üzere iki şekilde yürütülmektedir (YÖK, 1997). Tezsiz yüksek lisans programlarının uygulanmaya konulmasıyla birlikte tüm öğretmenlik sertifika programları 1998- 1999 öğretim yılında kapatılmıştır.

Tezsiz yüksek lisans uygulaması aslında dünyada yeni yapılan bir uygulama değildir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletlerinde öğretmen yetiştiren kurumların dekanları bir araya gelerek (Carnegie Forum) lisans düzeyinde öğretmen yetiştirmeye son verilmesiyle ve yüksek lisans düzeyinde öğretmen yetiştirilmesi gerektiğini kararlaştırmışlardır. Bunun sonucunda 1990’lı yılların başında bazı kurumlar eğitim fakültesi dışında diğer fakültelerden mezun olan öğrencilere yüksek lisans programı kapsamında 4+1=5 şeklinde öğretmen eğitimi programları açarken, diğer kurumlar lisans düzeyindeki öğretmen eğitimi programlarını sürdürmeye devam etmişlerdir (Sadker & Sadker, 2000). Görüldüğü gibi, Amerika Birleşik Devletleri’nde son yıllarda öğretmen yetiştirme lisansüstü düzeyde yapılmaya başlanmıştır. Bu uygulamaların bir yansıması olarak ülkemizde tezsiz yüksek lisans uygulaması başlamıştır.

Bu araştırmada ortaöğretime öğretmen yetiştirmek üzere Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının alındığı 4+1,5 yıl tezsiz yüksek lisans programının öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ve bu programın öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına etkisinin tespit edilmesine çalışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada Uludağ Üniversitesi Tezsiz Yüksek Lisans Programlarının, bu programlara kayıtlı öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmek üzere aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Tezsiz Yüksek Lisans programı, öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını etkilemekte midir?
- 2- Tezsiz Yüksek Lisans programına girişte ve mezuniyet aşamasında öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında branşa göre fark var mıdır?
- 3- Tezsiz Yüksek Lisans programına girişte ve mezuniyet aşamasında öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında cinsiyete göre fark var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Ülkemizde öğretmen yetiştirme konusu her dönemde üzerinde durulan ve tartışılan bir konu olmuştur. Ülkemizin ihtiyaç duyduğu sayıda ve nitelikte öğretmen yetiştirmek amacıyla Cumhuriyet tarihimizde çeşitli uygulamalar yapılmıştır. Ancak öğretmen açığının sayısal olarak bir türlü kapatılamaması alternatif uygulamalara gidilmesine yol açmıştır. Bu uygulamalardan en yoğun yapıları öğretmenlik sertifika programlarıdır. Bu programlarla Eğitim Fakültesi dışındaki fakültelerde öğrenim gören veya mezun olmuş kişilere öğretmenlik meslek bilgisi dersleri verilerek öğretmen olmaları sağlanmaktaydı. Ancak 1997 yılında öğretmen yetiştirmede yeniden yapılandırmaya giden YÖK, öğretmenlik sertifika programlarının uygulamadan uzak, içerik ve süre açısından yetersiz olduğunu ileri sürerek tezsiz yüksek lisans programlarını uygulamaya koymuştur. Bu programlar ortaöğretime daha nitelikli öğretmen yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Tezsiz yüksek lisans programı üç yarıyıl sürmektedir. Bu programda öğrencilere öğretmenlik bilgi ve beceri ve tutumlarını kazandırmak üzere öğretmenlik mesleğine giriş, gelişim ve öğrenme, öğretimde planlama ve değerlendirme, öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme, sınıf yönetimi, rehberlik, okul deneyimi I ve II, özel öğretim yöntemleri I ve II, konu alanı ders kitabı incelemesi ve seçmeli I ve II dersleri verilmektedir.

Tezsiz yüksek lisans programları bu haliyle üzerinde tartışılmakla birlikte, bu programlar hakkında çok az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmaların çoğu tezsiz yüksek lisans düşünce olarak eleştirmekte, bu programların

öğrencilerin mezun olma süresini uzattığı gibi, bu programlardan mezun olanların da atandıkları okullarda yüksek lisans mezunu olmaları nedeniyle diğer öğretmenlerden farklı statüde olacaklarından okulda çeşitli sorunlar yaşanacağını ileri sürmektedirler (örneğin Aydın, 1998; Dönmez, 1998; Ertan, 2002; Kavcar, 1999). Ancak tezsiz yüksek lisans programlarının uygulanması ve öğretmenlik tutumuna etkisi konusunda herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Sadece öğrencilerin tezsiz yüksek lisans programları hakkındaki görüşlerini tespit eden bir araştırmaya rastlanmıştır. Bu araştırmada öğrencilerin programa girişte tezsiz yüksek lisans programları hakkındaki düşüncelerinin mezuniyet aşamasında da değişmediği ortaya konulmuştur (Ünsal, 2004).

Yukarıda da belirtildiği gibi tezsiz yüksek lisans uygulaması hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmekle birlikte bu programların öğretmen adaylarına öğretmenlik tutumlarını kazanmalarındaki etkileri üzerinde herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu konuda yapılacak araştırma hiç şüphesiz ki bu programların etkililiğini de ortaya çıkaracaktır.

Sınırlılıklar

- 1- Araştırma Uludağ Üniversitesi Tezsiz Yüksek Lisans programlarına kayıtlı olan öğrencilerle sınırlıdır.
- 2- Araştırma Tezsiz Yüksek Lisans programları içerisinde 4+1,5 programları ile sınırlıdır.
- 3- Araştırma Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeğinde yer alan maddelerle sınırlıdır.
- 4- Araştırma 2003-2004 öğretim yılında tezsiz yüksek lisans programlarına başlayan öğrencilerle sınırlıdır.

Yöntem

Araştırma betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırmalar olayları ve problemleri betimlemeye ve açıklamaya çalışan araştırmalardır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2003-2004 öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Tezsiz Yüksek Lisans programlarına kayıtlı öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmada evrene ulaşılabildiğinden örneklem alınmamıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Semerci (1999) tarafından geliştirilen “Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek tek faktörlü bir ölçek olup, 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçek “tamamen katılıyorum- 5 (5.00-4.21), kısmen katılıyorum- 4 (4.20-3.41), kararsızım- 3 (3.40-2.61), katılmıyorum- 2 (2.60-1.81), şiddetle reddediyorum- 1 (1.80-1.00)” şeklinde beşli Likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçeğin KMO (Kaiser- Meyer- Olkin) değeri 0,88, Bartlett testi 8980,25 ve Cronbach Alpha 0,68 olarak hesaplanmıştır. (Semerci, 1999)

Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği öğrencilere ilk olarak tezsiz yüksek lisans programlarına başladıklarında (ön uygulama) uygulanmıştır. Üçüncü yarıyılın sonunda aynı öğrenciler mezuniyet aşamasına geldiklerinde kendilerine ölçek tekrar (son uygulama) uygulanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Ölçeğin uygulanması sonucunda elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 10.0 programı ile çözümlenmiştir. Yapılan incelemede verilerin normal dağılım göstermediği tespit edildiği için parametrik olmayan (non parametrik) tekniklerin kullanılması uygun görülmüştür. Buna göre öğrencilerin programa giriş ve mezuniyetleri aşamasında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında bir değişme olup olmadığını belirlemek için Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Yine hem ön hem de son uygulamada öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının cinsiyete göre fark gösterip göstermediği Mann- Whitney U testi, branşlara göre fark gösterip göstermediği Kruskal Wallis testi ile belirlenmiştir. Kruskal Wallis testinin anlamlı çıktığı durumlarda farklılığın hangi branşlar arasında olduğunu belirlemek için Mann- Whitney U testi uygulanmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi olarak 0.05 düzeyi kabul edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde Tezsiz Yüksek Lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile ilgili bulgular yer almaktadır.

1) Ön ve Son Uygulamada Öğretmenlik Tutumları

Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği tezsiz yüksek lisans öğrencileri programa başlarken ve programdan mezun olurken olmak üzere iki defa uygulanmıştır. Bu uygulamalarda elde edilen sonuçlar tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Ön ve Son Uygulamada Öğretmenlik Tutumları

Tutum Cümlesi	Ön Uygulama				Son Uygulama				Mann Whitney U	p
	n	Ort	S	Sıra Ort.	n	Ort	S	Sıra Ort.		
1) Öğretmenlik zevkli bir meslektir	103	4,59	0,56	95,50	89	4,62	0,57	97,65	4481,00	,751
2) Öğretmenlik saygın bir meslektir	103	4,76	0,44	100,50	89	4,61	0,66	91,87	4171,50	,160
3) Öğretmenlik bir sorumluluktur	103	4,93	0,35	96,34	89	4,93	0,36	96,68	4567,50	,909
4) Öğretmenlik yapmak istediğim en son işidir	103	1,95	0,87	98,83	89	1,88	0,92	93,81	4344,00	,489
5) Öğretmenlik ideal bir meslektir	103	4,22	0,90	98,71	89	4,20	0,80	93,94	4356,00	,517
6) Öğretmenlik fedakarlık ister	103	4,84	0,45	97,75	89	4,84	0,36	95,06	4455,00	,579
7) Öğretmenlik para ile ölçülemez	103	4,07	1,08	97,94	89	4,05	1,00	94,83	4435,00	,679
8) Öğretmenlik kutsal bir meslektir	103	4,68	0,81	100,67	89	4,63	0,73	91,68	4154,50	,124
9) Öğretmenlik mesleğini seviyorum	103	4,70	0,53	99,35	89	4,65	0,54	93,20	4290,00	,331
10) Öğretmenlik mesleği ile ilgili kitapları okurum	103	3,82	0,97	95,00	89	3,91	0,86	98,23	4429,50	,648
11) Öğretmenliğin adını bile duymak sınırlarımı bozuyor	103	1,31	0,57	93,48	89	1,48	0,89	99,99	4272,50	,314
12) Öğretmenlik onurlu bir meslektir	103	4,83	0,46	99,48	89	4,74	0,61	93,05	4276,50	,217
13) Öğretmen öğrenciye güven duygusu verir	103	4,58	0,53	92,22	89	4,68	0,49	101,45	4143,00	,168
14) Öğretmen öğrenciyi derse karşı istekli kılar	103	4,64	0,55	91,13	89	4,78	0,41	102,72	4030,00	,063
15) Öğretmen öğrenciye kitap okumayı sevdirir	103	4,39	0,73	97,74	89	4,39	0,65	95,06	4455,50	,710
16) Öğretmenler topluma örnek insanlardır	103	4,45	0,66	90,50	89	4,58	0,67	103,45	3965,00	,064
17) Öğretmen kendini sürekli yeniler	103	4,59	0,67	94,23	89	4,68	0,55	99,13	4349,50	,447
18) Öğretmen günlük yayınları izler	103	4,47	0,62	92,17	89	4,58	0,59	101,51	4137,50	,180
19) Öğretmenler dikkatli insanlardır	103	4,26	0,82	93,16	89	4,39	0,72	100,37	4239,50	,319
20) Öğretmenlikten nefret ederim	103	1,26	0,46	96,09	89	1,29	0,54	96,98	4541,00	,884
21) Öğretmenler yardımseverdir	103	4,16	0,84	92,71	89	4,31	0,80	100,88	4193,50	,268
22) Öğretmenlik yapmak hoşuma gider	103	4,69	0,54	102,24	89	4,51	0,69	89,85	3992,00	,059
23) Öğretmenliği zorunlu olmasam yapmam	103	2,02	1,03	95,96	89	2,08	1,12	97,12	4528,00	,877
24) Öğretmenlik yapmak bana mutluluk verir	103	4,54	0,62	98,61	89	4,39	0,87	94,06	4366,50	,516
25) Öğretmenlik bana zor gelir	103	2,02	0,94	95,64	89	2,09	1,02	97,49	4495,00	,802
26) Konuşmayı sevmediğimden öğretmenliği istemem	103	1,64	1,64	96,63	89	1,58	0,73	96,35	4570,50	,970
27) Kendimi öğretmen olarak düşünemiyorum	103	1,73	1,73	100,64	89	1,49	0,65	91,71	4157,50	,212
28) Öğretmenlik sıkıcı bir meslektir	103	1,70	1,70	96,53	89	1,64	0,72	96,46	4580,00	,992
29) Gazete ve dergilerdeki öğretmenlikle ilgili yazılar ilgimi çeker	103	4,08	4,08	87,07	89	4,43	0,65	107,41	3612,50	,006*
30) Öğretmenliği bana sevdiren öğretmenlerimdir	103	3,58	3,58	91,93	89	3,87	1,05	101,79	4112,50	,200
Toplam	103	3,71	,75	93,62	89	3,74	,70	99,84	4286,50	,439

* p < .05

Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeğinin ön ve son uygulama sonuçlarına bakıldığında, tezsiz yüksek lisans programının öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına çok fazla etkisinin olmadığı görülmektedir. Burada ölçeğin ön ve son uygulama sonuçları arasında bir fark tespit edilememiştir. Ancak burada dikkati çeken diğer bir bulgu da öğrencilerin tezsiz yüksek lisans programına girerken öğretmenlik tutum puanlarının yüksek olmasıdır. Tezsiz yüksek lisans programlarının etkili olamamasında öğrencilerin programa girişte tutum puanlarının yüksek olması sebep olarak gösterilebilir. Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği içerisinde sadece “gazete ve dergilerdeki öğretmenlikle ilgili yazılar ilgimi çeker” tutum cümlesinde bir farklılık tespit edilmiştir. Sadece bu konuda Tezsiz Yüksek Lisans programının öğrencilere olumlu katkı yaptığı görülmektedir.

Araştırmanın bundan sonraki kısmında Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeğinin ön ve son uygulamasına ilişkin ayrıntılı bulgulara yer verilmektedir.

2) Ön Uygulama Sonuçları

Öğrencilere Tezsiz Yüksek Lisans programına başladıklarında Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Uygulama sonuçları öğrencilerin branş ve cinsiyetlerine göre incelenmiştir.

a) Branşlara İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin ölçeğe verdikleri cevapların branşlara göre analizi tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde öğrenciler Tezsiz yüksek lisans programına başladığında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında branşlara göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları içerisinde sadece “öğretmenlik zevkli bir meslektir”, “öğretmenlik yapmak istediğim en son iştir”, “öğretmenlik mesleğini seviyorum”, “öğretmenlik mesleği ile ilgili kitapları okurum”, “öğretmen öğrenciye kitap okumayı sevdirir”, “kendimi öğretmen olarak düşünmüyorum” ve “öğretmenlik sıkıcı bir meslektir” tutum cümlelerinde branşlar arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farkın hangi branşlar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Mann-Whitney U testi sonucunda aşağıdaki sonuçlar bulunmuştur:

1) “Öğretmenlik zevkli bir meslektir” tutum cümlesinde fizik ve biyoloji öğrencileri ile kimya, Türk Dili, felsefe ve tarih öğrencileri arasında bir fark olduğu tespit edilmiştir. Fizik ve biyoloji öğrencileri diğer branştaki öğrencilere göre öğretmenliği daha zevkli bir meslek olarak düşünmektedirler.

Tablo 2. Ön Uygulamada Branşlarına Göre Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları

no	1) Mat.		2) Fizik		3) Kimya		4) Biyoloji		5) Türk D		6) Felsefe		7) Tarih		x ²	Sd	p	Fark
	n	Sıra Ort	n	Sıra Ort	n	Sıra Ort	n	Sıra Ort	n	Sıra Ort	n	Sıra Ort	n	Sıra Ort				
1	13	53,96	12	66,79	18	45,75	10	71,00	33	49,02	10	45,75	7	34,93	15,41	6	,017*	2-3; 2-5 2-6; 2-7 3-4; 4-5 4-6; 4-7
2	13	55,65	12	55,00	18	49,33	10	58,40	33	44,61	10	63,50	7	56,21	8,73	6	,189	
3	13	46,65	12	54,50	18	51,67	10	54,50	33	51,33	10	54,50	7	54,50	5,10	6	,530	
4	13	45,38	12	44,67	18	64,97	10	37,75	33	50,02	10	53,15	7	71,57	12,95	6	,044*	1-3; 1-7 2-3; 2-7 3-4; 3-5 4-7; 5-7
5	13	42,58	12	50,67	18	45,61	10	64,30	33	60,45	10	51,15	7	32,00	11,63	6	,071	
6	13	39,08	12	53,79	18	52,89	10	52,75	33	52,38	10	58,50	7	58,50	9,97	6	,126	
7	13	51,27	12	50,21	18	47,17	10	72,50	33	47,48	10	56,50	7	54,43	7,16	6	,306	
8	13	49,92	12	57,00	18	46,00	10	61,00	33	50,09	10	50,50	7	61,00	6,47	6	,372	
9	13	47,77	12	56,75	18	54,00	10	65,00	33	53,71	10	50,15	7	22,57	16,55	6	,011*	2-7; 3-7 4-7; 5-7 6-7
10	13	26,23	12	52,25	18	51,47	10	57,55	33	57,70	10	64,35	7	48,36	15,92	6	,014*	1-2; 1-3 1-4; 1-5 1-6
11	13	45,35	12	41,75	18	54,50	10	47,70	33	54,94	10	47,70	7	73,93	10,97	6	,089	
12	13	47,35	12	50,58	18	53,39	10	59,00	33	51,15	10	53,20	7	51,79	2,75	6	,839	

S. Yüksel / Eğitim Fakültesi Dergisi XVII (2), 2004, 355-379

13	13	37,54	12	51,46	18	54,53	10	52,30	33	56,58	10	57,35	7	43,64	6,62	6	,357	
14	13	45,69	12	46,58	18	49,36	10	53,85	33	57,76	10	53,85	7	47,36	3,86	6	,695	
15	13	32,08	12	37,63	18	46,72	10	58,10	33	62,56	10	55,75	7	63,36	18,41	6	,005*	1-4; 1-5 1-7; 2-5 2-7; 3-5
16	13	41,38	12	54,29	18	45,69	10	66,90	33	54,74	10	47,70	7	55,93	7,11	6	,310	
17	13	47,38	12	52,50	18	48,11	10	63,70	33	55,92	10	44,50	7	45,21	5,54	6	,476	
18	13	47,81	12	43,29	18	52,92	10	56,40	33	58,95	10	46,60	7	41,00	5,90	6	,434	
19	13	40,54	12	55,00	18	46,56	10	57,50	33	59,15	10	54,90	7	36,43	8,47	6	,205	
20	13	55,69	12	47,50	18	53,17	10	49,20	33	49,82	10	49,20	7	68,14	5,09	6	,532	
21	13	40,96	12	54,42	18	47,92	10	65,30	33	54,83	10	54,65	7	42,71	6,12	6	,410	
22	13	55,81	12	57,25	18	49,00	10	60,55	33	53,09	10	50,65	7	28,21	10,36	6	,110	
23	13	52,92	12	46,71	18	55,94	10	40,65	33	52,15	10	48,25	7	70,07	5,60	6	,469	
24	13	54,15	12	60,25	18	53,44	10	67,60	33	49,02	10	46,00	7	30,50	10,96	6	,089	
25	13	47,31	12	56,67	18	55,61	10	43,35	33	53,17	10	47,15	7	57,21	2,71	6	,843	
26	13	52,81	12	35,33	18	62,61	10	54,10	33	50,36	10	48,80	7	61,07	8,68	6	,192	
27	13	42,35	12	38,25	18	58,36	10	38,50	33	57,62	10	52,00	7	69,93	12,78	6	,047*	1-7; 2-3 2-5; 2-7 4-7
28	13	49,00	12	37,13	18	53,92	10	39,45	33	56,29	10	51,40	7	76,71	12,81	6	,046*	1-7; 2-5 2-7; 3-7 4-7
29	13	48,00	12	42,08	18	48,61	10	55,75	33	60,02	10	57,55	7	34,07	8,46	6	,206	
30	13	47,54	12	41,38	18	59,56	10	55,35	33	54,06	10	52,10	7	44,43	3,99	6	,678	
Tp	13	31,69	12	39,96	18	53,25	10	67,40	33	57,21	10	54,70	7	56,71	11,94	6	,063	

*p<.05

- 2) “Öğretmenlik yapmak istediğim en son iştir” tutum cümlesine kimya ile matematik, fizik, biyoloji ve tarih arasında ve tarih ile matematik, fizik, biyoloji ve Türk Dili öğrencileri arasında fark bulunmuştur. Tarih öğrencileri öğretmenliğin yapmak istediği en son iş olduğu fikrini şiddetle reddetmekte, kimya öğrencileri ise bu fikre katılmadığını belirtmektedir.
- 3) “ Öğretmenlik mesleğini seviyorum” tutum cümlesinde tarih ile fizik, kimya, biyoloji ve Türk Dili ve felsefe öğrencileri arasında farklılık tespit edilmiştir. Bu sonuca göre tarih öğrencileri öğretmenlik mesleğini diğer branş öğrencilerine göre daha az sevmektedirler.
- 4) “Öğretmenlik mesleği ile ilgili kitapları okurum” tutum cümlesinde matematik ile fizik, kimya, biyoloji, Türk Dili ve felsefe öğrencileri arasında farklılık bulunmuştur. Buna göre matematik öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin kitapları diğer branştaki öğrencilere göre daha az okudukları söylenebilir.
- 5) “Öğretmen öğrenciye kitap okumayı sevdirir” tutum cümlesinde matematik ile biyoloji, Türk Dili ve tarih; fizik ile Türk Dili ve tarih; kimya ile de Türk Dili öğrencileri arasında farklılık tespit edilmiştir. Buna göre elde edilen bulgu yukarıda 4. maddede belirtilen bulguyla paralellik göstermektedir. Matematik öğrencilerinin kitap okuma ve okutturma konusunda olumsuz tutumları olduğu görülmektedir.
- 6) “Kendimi öğretmen olarak düşünemiyorum” tutum cümlesinde tarih ile matematik, fizik ve biyoloji; fizik ile de kimya ve Türk Dili öğrencileri arasında farklılık belirlenmiştir. Tarih öğrencilerinin bu cümledeki puanları diğer öğrencilere göre daha yüksek, fizik öğrencilerinin ise daha düşüktür. Yani, fizik öğrencileri kendilerini öğretmen olarak düşünürken, tarih öğrencilerinin bu konuda düşüncelerinin tam olarak oturmadığı görülmektedir.
- 7) “Öğretmenlik sıkıcı bir meslektir” tutum cümlesinde yukarıdaki bulguya paralel sonuçlar elde edilmiştir. Burada da tarih ile matematik, fizik, kimya ve biyoloji; fizik ile de Türk Dili öğrencileri arasında farklılık belirlenmiştir. Fizik öğrencileri öğretmenlik mesleğinin sıkıcı olduğunu kesinlikle kabul etmemektedir. Tarih öğrencileri ise bu konuda daha kararsızdır.

Cinsiyetlere İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin ölçeğe verdikleri cevapların bölümlere göre analizi tablo 3’de verilmektedir.

Tablo 3. Ön Uygulamada Cinsiyetlerine Göre Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları

Madde No	Cinsiyet				Mann-Whitney-U	p
	Bayan		Erkek			
	N	Sıra Ort	N	Sıra Ort		
1	71	49,84	32	56,80	982,50	,193
2	71	52,01	32	51,98	1135,50	,996
3	71	54,50	32	46,45	958,50	,001*
4	71	54,86	32	45,66	933,00	,103
5	71	54,44	32	46,58	962,50	,174
6	71	52,00	32	52,00	1136,00	1,000
7	71	51,88	32	52,27	1127,50	,948
8	71	50,77	32	54,72	1049,00	,348
9	71	52,42	32	51,08	1106,50	,781
10	71	53,54	32	48,58	1026,50	,388
11	71	52,79	32	50,25	1080,00	,609
12	71	51,78	32	52,48	1120,50	,853
13	71	53,43	32	48,83	1034,50	,396
14	71	53,58	32	48,48	1023,50	,327
15	71	53,70	32	48,22	1015,00	,337
16	71	54,49	32	46,47	959,00	,155
17	71	55,63	32	43,95	878,50	,025*
18	71	58,77	32	36,97	655,00	,000*
19	71	53,69	32	48,25	1016,00	,342
20	71	52,83	32	50,16	1077,00	,577
21	71	52,04	32	51,92	1133,50	,985
22	71	52,38	32	51,16	1109,00	,802
23	71	54,13	32	47,27	984,50	,246
24	71	52,01	32	51,97	1135,00	,993
25	71	51,88	32	52,27	1127,50	,947
26	71	53,08	32	49,61	1059,50	,542
27	71	52,70	32	50,44	1086,00	,693
28	71	53,00	32	49,78	1065,00	,575
29	71	53,09	32	49,58	1058,50	,549
30	71	55,68	32	43,84	875,00	,053
Toplam	71	56,13	32	42,83	842,50	,036*

*p< .05

Dönem başında tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenliğe yönelik tutumları cinsiyetlerine göre incelendiğinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre dönem başında bayan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları erkeklere göre daha olumludur. Öğretmenlik mesleğine yönelik

tutumlar içerisinde “öğretmenlik bir sorumluluktur”, “öğretmen günlük yayınları izler” ve “öğretmenler dikkatli insanlardır” tutum cümlelerinde bayanlar lehinde farklılıklar tespit edilmiştir.

3) Son Uygulama Sonuçları

Öğrencilere tezsiz yüksek lisans programını tamamladıkları dönemde programa başladıklarında uygulanmış olan Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği tekrar uygulanmıştır. Uygulama sonuçları öğrencilerin branş ve cinsiyetlerine göre incelenmiştir.

a) Branşlara İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin ölçeğe verdikleri cevapların branşlara göre analizi tablo 4’de verilmektedir.

Tablo 4 incelendiğinde, öğrencilerin tezsiz yüksek lisans programı bitiminde öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında branşlara göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları içerisinde sadece “öğretmen öğrenciye güven duygusu verir” ve “öğretmenler dikkatli insanlardır” tutum cümlelerinde branşlar arasında farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farkın hangi bölümler arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Mann- Whitney U testi sonucunda aşağıdaki sonuçlar bulunmuştur:

1) “Öğretmen öğrenciye güven duygusu verir” tutum cümlesinde matematik ile fizik, biyoloji, Türk Dili ve tarih; fizik ile kimya ve felsefe; kimya ile tarih öğrencileri arasında bir fark olduğu tespit edilmiştir. Özellikle matematik öğrencilerinin bu konuda diğer branştaki öğrencilerden daha düşük düzeyde tutumları bulunmaktadır..

2) “Öğretmenler dikkatli insanlardır” tutum cümlesinde kimya ile matematik, fizik, biyoloji, Türk dili ve tarih; fizik ile Türk Dili ve felsefe öğrencileri arasında farklılıklar bulunmuştur. Burada kimya öğrencilerinin diğer öğrencilere göre daha olumsuz, fizik öğrencilerinin ise daha olumlu olduğu söylenebilir.

b) Cinsiyetlere İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerin ölçeğe verdikleri cevapların bölümlere göre analizi tablo 5’de verilmektedir.

Tablo 4. Son Uygulamada Branşlarına Göre Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları

No	1) Mat.		2) Fizik		3) Kimya		4) Biyoloji		5) Türk D.		6) Felsefe		7) Tarih		x ²	Sd	p	Fark
	n	Sıra Ort	n	Sıra Ort	n	Sıra Ort	n	Sıra Ort	n	Sıra Ort	N	Sıra Ort	n	Sıra Ort				
1	11	40,68	8	63,63	14	38,75	11	48,41	31	39,57	7	39,57	7	39,57	8,67	6	,193	
2	11	38,27	8	48,00	14	43,50	11	58,50	31	39,11	7	46,50	7	58,50	11,51	6	,074	
3	11	39,00	8	47,00	14	43,86	11	47,00	31	40,43	7	40,43	7	47,00	9,16	6	,164	
4	11	40,68	8	35,00	14	41,79	11	44,14	31	48,60	7	47,21	7	52,86	3,64	6	,724	
5	11	39,82	8	53,81	14	30,50	11	35,18	31	46,26	7	45,64	7	55,71	12,53	6	,051	
6	11	43,91	8	40,88	14	45,64	11	47,95	31	45,64	7	39,29	7	39,29	2,00	6	,919	
7	11	36,09	8	46,06	14	39,36	11	50,73	31	49,13	7	56,79	7	30,00	8,20	6	,224	
8	11	53,59	8	36,00	14	40,39	11	53,59	31	43,21	7	45,21	7	45,21	6,52	6	,367	
9	11	43,50	8	59,50	14	49,04	11	47,50	31	41,05	7	46,93	7	34,36	7,47	6	,279	
10	11	43,59	8	58,63	14	41,96	11	41,32	31	44,08	7	48,71	7	43,86	4,08	6	,665	
11	11	45,27	8	36,94	14	33,00	11	41,45	31	50,44	7	50,29	7	54,00	9,50	6	,147	
12	11	46,18	8	47,38	14	34,96	11	54,00	31	45,40	7	41,71	7	47,86	7,67	6	,263	
13	11	29,27	8	58,50	14	39,64	11	50,50	31	45,73	7	39,64	7	58,50	15,06	6	,020*	1-2; 1-4 1-5; 1-7 2-3; 2-6 3-7

S. Yüksel / Eğitim Fakültesi Dergisi XVII (2), 2004, 355-379

14	11	34,27	8	54,50	14	51,32	11	42,36	31	45,89	7	35,43	7	48,14	9,98	6	,125	
15	11	36,23	8	47,75	14	37,00	11	34,55	31	50,21	7	53,36	7	56,64	9,93	6	,128	
16	11	43,45	8	44,25	14	48,00	11	48,55	31	43,13	7	42,00	7	48,00	1,15	6	,979	
17	11	36,64	8	52,06	14	54,39	11	45,64	31	44,45	7	38,86	7	38,86	7,22	6	,301	
18	11	33,55	8	56,13	14	43,07	11	49,77	31	46,24	7	30,79	7	55,36	10,40	6	,109	
19	11	49,91	8	61,44	14	29,71	11	49,91	31	44,27	7	34,64	7	54,93	13,88	6	,031*	1-3; 2-3-2-5; 2-6 3-4; 3-5 3-7
20	11	49,32	8	33,50	14	39,71	11	45,36	31	46,52	7	39,71	7	59,93	9,00	6	,173	
21	11	46,55	8	58,63	14	32,32	11	37,77	31	50,37	7	42,14	7	42,79	9,69	6	,138	
22	11	42,09	8	62,00	14	37,93	11	45,77	31	47,10	7	42,29	7	36,50	7,71	6	,260	
23	11	48,14	8	24,38	14	50,04	11	39,18	31	46,23	7	43,79	7	58,50	9,38	6	,153	
24	11	47,77	8	55,75	14	39,68	11	42,14	31	46,76	7	41,93	7	38,79	3,72	6	,714	
25	11	46,27	8	41,38	14	45,68	11	41,86	31	39,74	7	57,50	7	61,50	7,04	6	,317	
26	11	50,05	8	33,63	14	48,86	11	36,45	31	49,81	7	44,36	7	35,14	7,15	6	,307	
27	11	37,59	8	26,00	14	53,32	11	41,45	31	48,44	7	52,86	7	44,21	10,70	6	,098	
28	11	40,14	8	31,75	14	51,00	11	43,86	31	45,52	7	48,57	7	51,71	4,83	6	,565	
29	11	43,55	8	61,31	14	32,39	11	41,95	31	47,08	7	45,71	7	48,71	8,93	6	,177	
30	11	49,64	8	49,38	14	49,39	11	37,41	31	41,76	7	51,21	7	44,00	3,16	6	,788	
Tp	11	35,09	8	51,75	14	31,96	11	41,23	31	49,44	7	52,07	7	58,14	11,94	6	,063	

*p< .05

Tablo 5. Son Uygulamada Cinsiyetlerine Göre Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları

Madde No	Cinsiyet				Mann-Whitney-U	p
	Bayan		Erkek			
	N	Sıra Ort	N	Sıra Ort		
1	62	44,17	27	46,91	785,50	,584
2	62	46,58	27	41,37	739,00	,277
3	62	45,58	27	43,67	801,00	,371
4	62	44,14	27	46,98	783,50	,601
5	62	45,27	27	44,37	820,00	,869
6	62	46,26	27	42,11	759,00	,270
7	62	42,87	27	49,89	705,00	,207
8	62	45,31	27	44,28	817,50	,824
9	62	44,60	27	45,93	812,00	,784
10	62	46,02	27	42,67	774,00	,502
11	62	44,96	27	45,09	834,50	,979
12	62	45,54	27	43,76	803,50	,669
13	62	46,44	27	41,70	748,00	,320
14	62	45,89	27	42,96	782,00	,489
15	62	45,55	27	43,74	803,00	,734
16	62	44,19	27	46,85	787,00	,590
17	62	46,08	27	42,52	770,00	,444
18	62	45,29	27	44,33	819,00	,849
19	62	44,46	27	46,24	803,50	,738
20	62	45,60	27	43,61	799,50	,660
21	62	41,49	27	53,06	619,50	,032*
22	62	43,81	27	47,74	763,00	,442
23	62	46,41	27	41,76	749,50	,408
24	62	42,87	27	49,89	705,00	,181
25	62	47,94	27	38,24	654,50	,081
26	62	44,63	27	45,85	814,00	,816
27	62	47,47	27	39,33	684,00	,116
28	62	47,14	27	40,09	704,50	,187
29	62	45,02	27	44,96	836,00	,992
30	62	46,40	27	41,78	750,00	,413
Toplam	62	45,34	27	44,22	816,00	,851

* p < .05

Dönem sonunda cinsiyetler açısından öğrencilerin öğretmenliğe yönelik tutumları incelendiğinde anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Öğretmenliğe yönelik tutum ölçeği içerisinde sadece “öğretmenler yardımseverdir” tutum cümlesinde erkekler lehinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Sonuç ve Tartışma

Tezsiz yüksek lisans programlarının öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarına etkisinin araştırıldığı bu çalışma Uludağ Üniversitesi 4+1,5 tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı olan öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Bu öğrencilere Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği, programa başladıklarında ve programdan mezun olma aşamasında olmak üzere iki defa uygulanmıştır. Araştırma sonucunda tezsiz yüksek lisans programının öğrencilerin öğretmenliğe yönelik tutumlarına bir etkisinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Öğrenciler tezsiz yüksek lisans programına başladığında yapılan ön uygulamada branşları arasında bir fark bulunamazken, cinsiyetleri açısından fark bulunmuştur. Programa girişte bayan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Öğrenciler tezsiz yüksek lisans programından mezun olma durumuna geldikleri zaman yapılan son uygulamada ise gerek branş, gerekse de cinsiyet açısından bir farklılığa rastlanamamıştır. Kısacası, tezsiz yüksek lisans programının öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin tutumlarına bir katkısının bulunmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmada dikkati çeken önemli bir bulgu da tezsiz yüksek lisans programına giren öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının yüksek olmasıdır. Bu sonuç, günümüz şartlarında öğretmenliğin iyi bir meslek olarak algılanması, Fen- Edebiyat Fakültesinden mezun olunan alanlarda iş imkanının çok kısıtlı olması veya istekli öğrencilerin tezsiz yüksek lisans giriş sınavlarına katılması vb. sebeplerden kaynaklanabilir. Ancak burada şunu da söylemek gerekir ki, öğretmenlik günümüzde oldukça rağbet gören, popüler bir meslek haline gelmiştir. Bunun sonucunda da her yıl giderek artan sayıda öğrenci tezsiz yüksek lisans giriş sınavlarına başvurmaktadır.

Araştırmada tezsiz yüksek lisans programının öğretmenliğe ilişkin tutumlarda bir etkisinin olmadığına ortaya çıkması, üzerinde durulması gereken bir durumdur. Burada bu programlara giren öğrencilerin zaten tutumlarının yüksek olduğu, bu nedenle programın etkisinin sınırlı olacağı düşünülebilir. Ancak 1,5 yıl süreli öğretmenlik meslek bilgisi dersleri ve uygulamalarının verildiği bir programda öğrencilerin öğretmenliğe ilişkin tutumlarının daha üst seviyeye çıkması gerekir. Oysa çıkan sonuç gösteriyor ki, tezsiz yüksek lisans programında öğrencilere bilgi ve beceri kazandırılırken, programın duyuşsal yönü ihmal edilmektedir. Öğretmenliğe ilişkin duyuşsal yeterlikler öğrencilere kazandırılmamaktadır.

Araştırmada ulaşılan sonuçlar ışığında aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

1) Tezsiz yüksek lisans programı yeniden gözden geçirilmeli, öğretmenliğin duyuşsal boyutuna ağırlık verilmelidir.

- 2) Bir programına maçlar doğrultusunda etkililiğini artırmak için sadece yazılı program üzerinde değişiklikler yapmak yeterli değildir. Burada tezsiz yüksek lisans uygulamalarının örtük programı üzerinde durulmalı ve bu konuda araştırmalar yapılmalıdır.
- 3) Derslerin etkili işlenip işlenmediği konusunda öğretim elemanları ve öğrenciler üzerinde araştırmalar yapılmalıdır.
- 4) Öğretmenlik tutumlarını geliştirmede uygulamanın çok önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu bakımdan hem fakültedeki uygulamalı dersler, hem de okullardaki uygulama çalışmaları mercek altına alınmalı ve incelenmelidir.
- 5) Öğrencilerin tezsiz yüksek lisansa girişte öğretmenliğe ilişkin tutumlarının yüksek olmasının sebepleri ayrıntılı olarak araştırılmalıdır.

Kaynaklar

- Aydın, Ayhan (1998) Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması ve Öğretmen Yetiştirme Sorunu” **Eğitim Yönetimi**. 4, 15, 275-286.
- Can, Gürhan (1991) “Eğitim Fakültesi Lisans ve Öğretmenlik Sertifikası Programının Öğretmen Adaylarına Tutum Geliştirme Açısından Etkililiği” **İzmir I. Eğitim Kongresi Bildirileri (25-26-27 Kasım 1991)** İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Yayını. 162-167.
- Dönmez, Burhanettin (1998) “Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması Üzerine Bazı Eleştiriler” **Eğitim Yönetimi**. 4, 13, 71-78.
- Engeç N. (1991) “Öğretmen Adaylarının Yeterlik Sınavı Başarıları ile Üniversite Başarıları Arasındaki İlişkileri Üzerine Bir Araştırma” **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 6, 149- 169.
- Ertan, Murat (2002) **Öğretmen Yetiştirilmesi ve Atamalarının İncelenmesi (MEB, YÖK ve DPT Uygulamaları 1980- 2000)**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İzci, Eyüp (1999) **Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Öğretmenlik Meslek Bilgisi Yeterliliklerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi** (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Kavcar, Cavit (1998) “Türkçe Eğitimi ve Sorunları” **Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi**. 65, 5-17.
- Kavcar, Cavit (1999) “Nitelikli Öğretmen Sorunu” **21. Yüzyılın Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Ulusal Sempozyumu (25- 27 Kasım 1999)** Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Özgür, F. N. (1994) **Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum**. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

- Sadker, Mayro Pollack & Sadker, David Miller (2000) **Teachers, Schools and Society**. New York: McGraw-Hill.
- Saracaloğlu, Asuman Seda (1991) “Fen ve Edebiyat Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları” **İzmir I. Eğitim Kongresi Bildirileri (25-26-27 Kasım 1991)** İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Yayını. 565-569.
- Semerci, Çetin (1999) “Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutum Ölçeği” **Eğitim ve Bilim**. 23, 111, 51-55.
- Senemoğlu, Nuray (1989) Ortaöğretim Kurumlarına Öğretmen Yetiştirmede Fen-Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Etkililiği **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 4, 109- 126.
- Sözer, Ersan (1989) **Türk Üniversitelerinde Öğretmen Yetiştirme Sistemlerinin Öğretmenlik Davranışlarını Kazandırma Yönünden Etkililiği**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sözer, Ersan (1996) “Üniversitelerde Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları” **Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 6, 2, 7-21.
- Sürücü, Abdullah (1997) **Öğretmenlik Formasyonu Alan Öğrencilerin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları (S.Ü.E.F. Yaz Kursu Örneği)** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şenel, E. Aysin (1999) Öğretmenlik Sertifikası Programına Katılan Öğretmen Adaylarının **Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarına Öğretmenlik Uygulamalarının Etkisi** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Temel, Ali (1990) “Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumlarına Öğretmenlik Formasyon Programlarının Etkisi” **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** 1, 3, 180- 192.
- Ünsal, Haluk (2004) “Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programına İlişkin Öğrenci Görüşleri” **XII. Eğitim Bilimleri Kongresi. Bildiriler**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) 6.10.1997 tarih ve B.30.0.000.0.01/534-22449 Sayılı Yazısı ve ekleri.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) (1998) **Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları**. Ankara.

EKLER

Ek 1. Ön Uygulamada Bölümlere Göre Betimleyici Değerler

M. No.	Mat			Fizik			Kimya			Biyoloji			Türk D			felsefe			Tarih		
	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S
1	13	4,53	,87	12	4,91	,28	18	4,50	,51	10	5,00	,00	33	4,55	,56	10	4,50	,52	7	4,28	,48
2	13	4,84	,37	12	4,83	,38	18	4,72	,46	10	4,90	,31	33	4,60	,55	10	5,00	,00	7	4,85	,37
3	13	4,84	,37	12	5,00	,00	18	4,94	,23	10	5,00	,00	33	4,87	,54	10	5,00	,00	7	5,00	,00
4	13	1,69	,63	12	1,75	,86	18	2,33	,97	10	1,50	,52	33	1,81	,63	10	2,10	1,19	7	2,71	1,25
5	13	3,84	1,21	12	4,33	,49	18	4,22	,42	10	4,50	,97	33	4,45	,83	10	4,30	,67	7	3,28	1,49
6	13	4,61	,50	12	4,83	,57	18	4,88	,32	10	4,70	,94	33	4,87	,33	10	5,00	,00	7	5,00	,00
7	13	4,07	1,03	12	4,00	1,20	18	3,94	1,05	10	4,80	,42	33	3,81	1,3	10	4,40	,51	7	4,28	,75
8	13	4,76	,43	12	4,91	,28	18	4,33	1,28	10	5,00	,00	33	4,63	,82	10	4,60	,96	7	5,00	,00
9	13	4,53	,77	12	4,83	,38	18	4,77	,42	10	5,00	,00	33	4,72	,57	10	4,70	,48	7	4,14	,37
10	13	2,76	1,16	12	3,75	1,21	18	3,94	,41	10	4,10	,56	33	4,03	,84	10	4,20	,91	7	3,71	1,11
11	13	1,15	,37	12	1,08	,28	18	1,33	,48	10	1,20	,42	33	1,42	,79	10	1,20	,42	7	1,71	,48
12	13	4,76	,43	12	4,83	,38	18	4,88	,32	10	5,00	,00	33	4,81	,46	10	4,70	,94	7	4,85	,37
13	13	4,30	,48	12	4,58	,51	18	4,61	,60	10	4,60	,51	33	4,66	,54	10	4,70	,48	7	4,42	,53
14	13	4,53	,51	12	4,50	,67	18	4,61	,50	10	4,70	,48	33	4,72	,62	10	4,70	,48	7	4,57	,53

S. Yüksel / Eğitim Fakültesi Dergisi XVII (2), 2004, 355-379

15	13	3,84	,80	12	4,00	,85	18	4,22	,87	10	4,60	,51	33	4,69	,46	10	4,50	,70	7	4,71	,48
16	13	4,07	,95	12	4,41	,90	18	4,27	,75	10	4,80	,42	33	4,51	,61	10	4,40	,51	7	4,57	,53
17	13	4,38	,96	12	4,66	,49	18	4,50	,70	10	4,90	,31	33	4,69	,58	10	4,50	,52	7	4,28	1,11
18	13	4,38	,65	12	4,16	,93	18	4,50	,61	10	4,60	,51	33	4,63	,54	10	4,40	,51	7	4,28	,48
19	13	4,00	,81	12	4,33	,88	18	4,16	,78	10	4,50	,52	33	4,42	,90	10	4,40	,69	7	3,85	,89
20	13	1,38	,65	12	1,16	,38	18	1,27	,46	10	1,20	,42	33	1,21	,41	10	1,20	,42	7	1,57	,53
21	13	3,92	,75	12	4,25	,86	18	4,11	,75	10	4,60	,51	33	4,24	,90	10	4,20	1,03	7	3,85	1,06
22	13	4,69	,75	12	4,83	,38	18	4,66	,48	10	4,90	,31	33	4,72	,51	10	4,70	,48	7	4,14	,69
23	13	2,00	,91	12	1,83	,93	18	2,05	,80	10	1,60	,69	33	2,03	1,04	10	2,00	1,24	7	3,00	1,63
24	13	4,46	,96	12	4,75	,45	18	4,61	,50	10	4,90	,31	33	4,48	,61	10	4,40	,69	7	4,14	,37
25	13	1,76	,43	12	2,16	,93	18	2,11	,90	10	1,70	,67	33	2,06	,96	10	2,00	1,24	7	2,42	1,51
26	13	1,53	,51	12	1,16	,38	18	1,88	,83	10	2,10	1,59	33	1,57	,83	10	1,60	,96	7	1,71	,48
27	13	1,38	,65	12	1,25	,45	18	1,88	,96	10	1,40	,96	33	1,96	1,15	10	1,70	,94	7	2,28	1,25
28	13	1,61	,86	12	1,25	,45	18	1,61	,50	10	1,30	,48	33	1,87	1,05	10	1,70	,94	7	2,71	1,38
29	13	3,92	1,03	12	3,83	,83	18	4,00	,90	10	4,30	,48	33	4,33	,77	10	4,20	1,03	7	3,42	1,13
30	13	3,30	1,54	12	3,08	1,44	18	3,94	1,16	10	3,70	1,33	33	3,69	1,21	10	3,60	1,34	7	3,28	1,38
T	13	3,53	,74	12	3,63	,65	18	3,72	,66	10	3,77	,60	33	3,83	,75	10	3,75	,77	7	3,73	,83

Ek 2. Son Uygulamada Bölümlere Göre Betimleyici Değerler

M. No.	Mat			Fizik			Kimya			Biyoloji			Türk D			Felsefe			Tarih		
	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S
1	11	4,54	,52	8	5,12	,35	14	4,50	,51	11	4,72	,46	31	4,64	,55	7	4,42	,78	7	4,42	,78
2	11	4,45	,68	8	4,75	,46	14	4,64	,49	11	5,00	,00	31	4,38	,88	7	4,71	,48	7	5,00	,00
3	11	4,81	,40	8	5,00	,00	14	4,92	,26	11	5,00	,00	31	5,00	,00	7	4,57	1,13	7	5,00	,00
4	11	1,63	,50	8	1,75	1,38	14	1,71	,72	11	1,72	,46	31	2,03	,98	7	2,42	1,51	7	1,85	,69
5	11	4,09	,70	8	4,37	1,06	14	3,64	1,00	11	4,00	,44	31	4,38	,76	7	4,42	,53	7	4,57	,53
6	11	4,81	,40	8	4,75	,46	14	4,85	,36	11	4,90	,30	31	4,87	,34	7	4,85	,37	7	4,71	,48
7	11	3,63	1,20	8	4,12	,99	14	3,85	1,02	11	4,36	,67	31	4,19	1,01	7	4,57	,53	7	3,42	1,13
8	11	4,90	,30	8	4,50	,53	14	4,35	1,15	11	4,90	,30	31	4,58	,80	7	4,71	,48	7	4,71	,48
9	11	4,63	,50	8	5,00	,00	14	4,64	,84	11	4,72	,46	31	4,58	,50	7	4,71	,48	7	4,42	,53
10	11	3,81	,98	8	4,37	,74	14	3,92	,47	11	3,81	,87	31	3,87	,88	7	3,85	1,34	7	3,85	,89
11	11	1,36	,50	8	1,37	1,06	14	1,07	,26	11	1,27	,46	31	1,70	1,10	7	1,85	1,46	7	1,57	,53
12	11	4,81	,40	8	4,50	1,41	14	4,50	,65	11	5,00	,00	31	4,77	,49	7	4,71	,48	7	4,85	,37
13	11	4,27	,64	8	5,00	,00	14	4,57	,51	11	4,81	,40	31	4,70	,46	7	4,57	,53	7	5,00	,00
14	11	4,54	,52	8	5,00	,00	14	4,92	,26	11	4,72	,46	31	4,80	,40	7	4,57	,53	7	4,85	,37
15	11	4,18	,60	8	4,50	,53	14	4,14	,77	11	4,18	,40	31	4,51	,67	7	4,57	,78	7	4,71	,48

S. Yüksel / Eğitim Fakültesi Dergisi XVII (2), 2004, 355-379

16	11	4,54	,68	8	4,62	,51	14	4,71	,46	11	4,72	,46	31	4,45	,88	7	4,57	,53	7	4,71	,48
17	11	4,45	,68	8	4,87	,35	14	4,92	,26	11	4,72	,46	31	4,64	,66	7	4,57	,53	7	4,57	,53
18	11	4,09	1,04	8	4,87	,35	14	4,57	,51	11	4,72	,46	31	4,64	,48	7	4,28	,48	7	4,85	,37
19	11	4,54	,68	8	4,87	,35	14	3,85	,94	11	4,54	,68	31	4,41	,62	7	4,14	,69	7	4,71	,48
20	11	1,36	,50	8	1,00	,00	14	1,14	,36	11	1,27	,46	31	1,35	,66	7	1,14	,37	7	1,71	,75
21	11	4,36	,80	8	4,75	,46	14	3,85	1,02	11	4,18	,60	31	4,48	,72	7	4,14	1,06	7	4,28	,75
22	11	4,45	,68	8	5,00	,00	14	4,21	,97	11	4,54	,68	31	4,61	,55	7	4,42	,78	7	4,28	,75
23	11	2,18	1,07	8	1,25	,46	14	2,21	,97	11	1,81	,98	31	2,09	1,04	7	2,14	1,46	7	3,00	1,73
24	11	4,54	,68	8	4,50	1,41	14	4,28	,82	11	4,18	1,25	31	4,51	,67	7	4,28	,95	7	4,28	,75
25	11	2,00	,63	8	1,87	,83	14	2,14	1,09	11	1,90	,83	31	1,83	,82	7	2,85	1,57	7	3,00	1,41
26	11	1,63	,50	8	1,25	,46	14	1,71	,82	11	1,36	,67	31	1,70	,78	7	1,71	1,11	7	1,28	,48
27	11	1,27	,46	8	1,00	,00	14	1,64	,49	11	1,36	,50	31	1,64	,83	7	1,71	,75	7	1,42	,53
28	11	1,45	,52	8	1,25	,46	14	1,78	,69	11	1,54	,52	31	1,64	,70	7	1,85	1,06	7	2,00	1,15
29	11	4,27	1,00	8	4,87	,35	14	4,14	,53	11	4,36	,67	31	4,51	,56	7	4,42	,78	7	4,57	,53
30	11	4,09	,94	8	4,12	,83	14	4,07	,99	11	3,45	1,36	31	3,77	,99	7	4,00	1,41	7	3,85	1,06
T	11	3,66	,65	8	3,80	,68	14	3,65	,70	11	3,73	,60	31	3,78	,71	7	3,79	,75	7	3,85	,70

Ek 3. Ön Uygulamada Cinsiyetlerine Göre Betimleyici Değerler

Tutum Cümlesi No	CİNSİYET					
	Bayan			Erkek		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
1	71	4,54	,60	32	4,71	,45
2	71	4,77	,42	32	4,75	,50
3	71	5,00	,00	32	4,78	,60
4	71	2,02	,89	32	1,75	,80
5	71	4,30	,85	32	4,06	,98
6	71	4,84	,46	32	4,84	,44
7	71	4,05	1,11	32	4,12	1,00
8	71	4,63	,88	32	4,81	,59
9	71	4,70	,57	32	4,71	,45
10	71	3,91	,82	32	3,62	1,21
11	71	1,33	,63	32	1,25	,43
12	71	4,83	,47	32	4,84	,44
13	71	4,60	,54	32	4,53	,50
14	71	4,66	,58	32	4,59	,49
15	71	4,45	,69	32	4,28	,81
16	71	4,52	,58	32	4,21	,90
17	71	4,69	,59	32	4,37	,79
18	71	4,63	,54	32	4,12	,65
19	71	4,30	,85	32	4,21	,75
20	71	1,28	,48	32	1,21	,42
21	71	4,16	,89	32	4,21	,75
22	71	4,70	,54	32	4,68	,53
23	71	2,08	1,01	32	1,90	1,08
24	71	4,53	,65	32	4,56	,56
25	71	2,00	,87	32	2,09	1,08
26	71	1,64	,84	32	1,62	,94
27	71	1,77	1,03	32	1,65	,93
28	71	1,73	,90	32	1,65	,93
29	71	4,11	,90	32	4,03	,86
30	71	3,76	1,21	32	3,18	1,42
Toplam	71	3,75	,73	32	3,64	,77

Ek 4. Son Uygulamada Bölümlere Göre Betimleyici Değerler

Tutum Cümlesi No	CİNSİYET					
	Bayan			Erkek		
	N	\bar{X}	S	N	\bar{X}	S
1	62	4,59	,58	27	4,70	,54
2	62	4,69	,53	27	4,44	,89
3	62	4,96	,17	27	4,85	,60
4	62	1,77	,66	27	2,14	1,32
5	62	4,25	,65	27	4,07	1,07
6	62	4,87	,33	27	4,77	,42
7	62	4,01	,93	27	4,14	1,16
8	62	4,66	,67	27	4,59	,84
9	62	4,66	,47	27	4,62	,68
10	62	3,96	,78	27	3,77	1,01
11	62	1,46	,86	27	1,51	,97
12	62	4,79	,44	27	4,62	,88
13	62	4,72	,44	27	4,59	,57
14	62	4,80	,39	27	4,74	,44
15	62	4,40	,66	27	4,37	,62
16	62	4,61	,52	27	4,51	,93
17	62	4,72	,48	27	4,59	,69
18	62	4,61	,52	27	4,51	,75
19	62	4,37	,77	27	4,48	,57
20	62	1,29	,49	27	1,29	,66
21	62	4,19	,86	27	4,59	,57
22	62	4,48	,69	27	4,59	,69
23	62	2,11	1,05	27	2,03	1,28
24	62	4,33	,90	27	4,55	,80
25	62	2,17	,96	27	1,88	1,12
26	62	1,58	,75	27	1,59	,69
27	62	1,54	,64	27	1,37	,68
28	62	1,67	,67	27	1,55	,84
29	62	4,43	,66	27	4,44	,64
30	62	3,93	1,03	27	3,74	1,09
Toplam	62	3,75	,65	27	3,72	,80